



Budapestre vonatkozó újságcikkek

Szerző: *Széll Sándor*

Cím: *Az Anjouk jubileuma*

Forrás: *Új Magyarország*

137. (Hely) *1942 júl. 13* (Idő) (Köt. v. füz.) (O. *[redacted]*)

Osztályozás

Tárgy

9.439

Hely

Idő

"13"

Személy

AZ ANJOUK JUBILEUMA

Irta: Széll Sándor dr.

Nagyjelentőségű történelmi évfordulóhoz érkezett a magyar nemzet. Az idén volt ugyanis — július 16-án — kerek hat-száz esztendeje annak, hogy az egyik legnagyobb uralkodónk, Anjou Károly Róbert visegrád-váraljai királyi palotájában el-hűnyt és öt fia, az itt született és Magyarországon nevelkedett Nagy Lajos követte a trónon.

A legelőkelőbb középkori európai uralkodóházak vére csergedezett Nagy Lajos ereiben, aki alig tizenhétéves korában foglalta el a trónt és 1342 július 22-én koronáztatta meg magát ősi szokás szerint székesfehérváron. Négyévtizedes uralkodásáról a másfélévezredes magyar történelem legszebb lapjai szólnak. Ezt a korszakot az ország tekintélyének és hatalmának nagyhatalmi szintre való emelése jellemzi. Nem csodáltnivaló így hát, ha Lajost már kortársai is a „nagy” jelzővel illették, de azóta is egyetlen uralkodója nemzetének, akít a halás utókor e jelzővel megtisztelt.

Nagy Lajos királyunk trónralépésének hatszázadik évfordulójáról az egész ma-

gyar nemzetnek ünnepélyes keretek között a nagymagyar gondolat és a birodalmi eszme jegyében kellene megemlékeznie. De ezentúl kell, hogy megemlékezzenek róla a maguk körében is díszes keretek között elsősorban azok a magyar városok, amelyek kialakulásukat és fejlődésüket éppen a nagy király bő adakozásainak, kiváltságainak köszönhetik.

Buda, illetve annak mai nevén jogutódja Budapest elsősorban köszönhet igen sokat Nagy Lajosnak. I. Károly, Lajos atyja nem igen szívlelte az ellenzékieskedő budaiakat és a visegrádi fellegrvár alatti Váralját építette ki királyi székhelyévé, ahol (in suburbio castri Wissegradiensis) 1326-ban született Lajos király, aki nevét a jámboréletű toulousei püspöktől, Martell Károly testvérétől kapta. Nagy Lajosnak köszönhető, hogy a királyi székhely Budára került vissza. Már 1343-ban Ó-Buda városát jelöli ki édesanyja, Erzsébet királyné állandó lakóhelyéül. A budai várat is megerősítette és a budai Nagyboldogasszony-templomot is újjáépíttette. További adományai és privilégiumai nagyban hozzájárultak Buda későbbi, Zsig-

mond király és a Hunyadiak alatti világra szóló pompájának és fényének kifejlődéséhez. Buda, illetve Budapest városa tehát legelsősorban kell, hogy Visegrád mellett megemlékezzék erről a nagyjelentőségű évfordulóról.

Bihar-Várad volt a következő város, amelyet rendkívüli módon kitüntetett Nagy Lajos. Bihar-Várad iránti nagy szeretete Szent László király iránti nagy tiszteletének és kegyeletének folyománya. Nagy Lajos László királyt, az egyetlen magyar katonaszentet tartja a leghatalmasabb magyar urlakodónak és őt választja mintaképül. Megkoronázása után azonnal az ország nagyjai kíséretében Bihar-Váradra zarándokol, a nagy király sirjához és az ott tartott biharvárad-i országgyűlés keretében tesz fogadalmat Szent László birodalmi politikájának követésére, amely fogadalmát becsülettel be is tartotta, hiszen három tenger mosta birodalma határait halálakor. Bihar-Várad így visszanyerte régi jelentőségét, amelylyel még szent István előtt és Szent László idejében bírt. A szent király tisztelete újra régi fényében ragyogott, ezrek és ezrek zarándokoltak csodatévő sirjához, köztük az ország nagyjai és a város sohasem látott gazdagsághoz és pompához jutott. Nagy Lajos maga is minden esztendőben

rendszerint a nyár végén, újra és újra el-látogat ide a sírhoz. Ő kezdi meg a hatalmas gótikus székesegyház építkezését.

Diósgyőr a negyedik királyi székhely, amely Miskolc városával együtt 1364-ben kerül a király tulajdonába. Diósgyőr és Bihar-Várad külön királyi privilégium alapján viselte az Anjouk színét (kék-sárga). A királynak egyik legkedveltebb tartózkodási helye volt Diósgyőr, itt irták alá a velencésekkel 1381 november 26-án a békét. Diósgyőr egykori lovagvára ma romhalmaz, de romjaiban is beszédes bizonyítéka az akkori várépítés magas technikájának és fejlett stílusának.

Nándorfejérvár, Macsó, Galambóc, Szendrő és Szörény magyar végváratok mindjárt uralkodása elején megerősítette és ezek magyar polgárságának (1343-ban) újabb privilégiumokat adott. A macsói, sói, ozorai és szörényi kormányzóságok székhelyeit ide helyeztette át és ezzel igen nagyfontosságú városok későbbi fejlődésének alapjait rakta le. Ezeknek az egykor virágzó magyar városoknak még neveit sem igen tudja ma már a közvélemény. A havaselvei magyar telepeket (Bodza, Zsil-Vásárhely, Hosszúmező, stb.) szintén megerősíti. A zsidókat kiűldözi az országból. A máramarosi oláhok Moldovába menekülnek előle. Ekkor telepíti be a pusztán

maradt körpátaljai területekre Korjatovics Theodor litván herceg vezérlete alatt a göröghitű ruténekét. Ezek a rutének nyelvüket és kiváltságaikat mind a mai napig megőrizték és nyilván örömmel emlékeznek meg bejövetelük mintegy 570-ik évfordulójáról.

Kassa különös kegyben állott a nagy király előtt. Atyja, Károly is, két kiváltságlevelet bocsátott ki a város részére. Mindezek alapján joggal nevezték Kassát az Anjouk városának. Nagy Lajos Kassát 1369-ben egészen nagyjelentőségű címeradományozásban is részesíti, amennyiben megengedi a kassaiaknak, hogy jelvényül a király címerpajzsából vett jelvényeket viselhessék, amelyeket a város úgy címerpajzsán, mint lobogóján mind a mai napig használ is.

Pécset az elpusztult veszprémi főiskola helyett újat alapított, amely Zsigmond és Hunyadi Mátyás alkotásait is túlélte és egészen a mohácsi vészig fennállott. Sajnos, az utókor mintha hálátlannak mutatkozott volna a nagy király emlékével szemben, mert az újonnan alapított egyetemet 1920-ban nem Nagy Lajosról nevezte el, ahogyan azt a kegyelet és a nemes hagyomány megkövetelte volna.

A királyi korona tisztelete Nagy Lajos alatt honosodott meg; a rendi alkotmány is ő alatta nyerte el azt az alakot, amelyben egy félévezredig fennállott. A bandériális rendszer is Nagy Lajos alatt érte el teljes kifejlődését. Legnagyobb jelentőségűek azonban azok az intézkedései, amelyekkel a városi életet felvirágoztatta. Az országon átvonuló kereskedelem és a fajlett városi ipar *Buda, Pozsony, Kolozsvár, Kassa, Eperjes, Nagyszombat, Zólyom, Brassó, Nándorfejérvár és Szörény városokat* soha nem látott jólétre és hatalomra juttatta. A tokaji szőlőművelés, az üveg és papír használatának kezdetei is az ő

uralkodásának idejére esnek. Az irodalom és művészetek valóságos reneszánszukat élik. Ekkor készült a híres Kálti Márk-féle Képes Krónika is.

A visegrád-váraljai híres várpalota, a budai, az óbudai és diósgyőri lovagvárak elenyésztek, de a kassai Szent Erzsébet-székesegyház, a bártfai Szent Egyed-templom, a máriacelli és az aacheni egyházak aranykincsei, a löcsei, a soproni, a márianosztrai, a nagyszombati, a pozsonyi, a szászsebesi, az iglói, a pécsi, a gyöngyösi és zólyomi építészeti emlékek még ma is hirdetik a nagy király bőkezűségét.

A magyar történelemnek abban a nehéz korszakában, amelyet most élünk, a nagy-magyar gondolkodás és a birodalmi eszme újjáéledésének hajnalán szinte gondviselészerűen érzjük meg egymásután diósó történelmünk régi nagyjelentőségű eseményeinek évfordulóját.

Ezért ünnepeljük Nagy Lajos királyunk trónralépésének hatszázadik évfordulóját kettőzött örömmel. És ezért készülünk Mátyás király születésének jövőszentendi, 500-ik fordulójának (1943 március 27) megünneplésére olyan nagy lelkesedéssel,